

ΟΙ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΟΙ ΠΙΚΑΣΟ ΗΤΑΝ ΝΕΑΝΤΕΡΤΑΛ; (του Θοδωρή Λαΐνα)

Οι πρώτες τοιχογραφίες σε σπήλαια της Ισπανίας ίσως δεν έγιναν από τον σύγχρονο άνθρωπο. Μια εντυπωσιακή ανακάλυψη έκανε διεθνής ομάδα ερευνητών που διαπίστωσε ότι ορισμένες από τις περίφημες τοιχογραφίες στα σπήλαια της Βόρειας Ισπανίας είναι πολύ παλαιότερες από όσο

πιστεύαμε μέχρι σήμερα.

Αυτό σημαίνει ότι κάποιες από αυτές μάλλον έγιναν από Νεάντερταλ και όχι από τον σύγχρονο άνθρωπο.

Η ανακάλυψη, η οποία αφορά τα σπήλαια της Αλταμίρα, του Ελ Καστίγιο και του Τίτο Μπουστίγιο, είναι εξαιρετικά σημαντική αφού έρχεται να επιβεβαιώσει προηγούμενα ευρήματα που δείχνουν ότι οι Νεάντερταλ ήταν πολύ πιο έξυπνοι αλλά και πιο «εκλεπτυσμένοι» από όσο θεωρούσαν οι ειδικοί μέχρι πρόσφατα.

Η ανακάλυψη

Όπως έχει συμβεί στις περισσότερες ανακαλύψεις σπηλαίων έτσι και εδώ η ανακάλυψη του σπηλαίου και των τοιχογραφιών του έγινε τυχαία. Το σπήλαιο Αλταμίρα ανήκει σε ένα σύμπλεγμα σπηλαίων που βρίσκεται στο βορειοδυτικό τμήμα της Ισπανίας, σε απόσταση 30 χλμ από την πόλη Σανταντέρ. Το σύμπλεγμα ανακάλυψε αρχικά ένας κυνηγός το 1868 αλλά κανείς δεν έδωσε ιδιαίτερη σημασία.

Το 1879 ο ισπανός δικαστής και ερασιτέχνης αρχαιολόγος *Μαρσελίνο ντε Σατουόλα* αποφάσισε να επισκεφτεί τα σπήλαια μαζί με τη 12χρονη κόρη του Μαρία. Η μικρή, γοητευμένη

από το περιβάλλον στο οποίο είχαν εισέλθει, ζήτησε από τον πατέρα της την άδεια να κάνει μόνη της μια εξερεύνηση και να διεισδύσει πιο βαθιά στα σπήλαια. Ο πατέρας της συμφώνησε και λίγο αργότερα η Μαρία ανακάλυψε το σπήλαιο με τις τοιχογραφίες και έτρεξε πίσω σε αυτόν φωνάζοντας «ταύροι, ταύροι».

Οι τοιχογραφίες

Από την πρώτη επαφή των ειδικών με τις τοιχογραφίες έγινε σαφές ότι οι δημιουργοί τους ήταν εξαιρετικοί καλλιτέχνες. Χρησιμοποιούσαν συνήθως τρεις χρωματικές αποχρώσεις (ώχρα, κόκκινο και μαύρο) και υλικά όπως το κάρβουνο και ο αιματίτης για να αναπαραστήσουν ζώα (βουβάλια, ελάφια, άλογα), ανθρώπινες φιγούρες και αποτυπώματα ανθρώπινων χεριών.

Η τεχνική τους, η οποία συμπεριλάμβανε τη χάραξη και άλλες μεθόδους, δημιούργησε μια ιδιόμορφη ένταση στη ζωγραφική τους, την αίσθηση της κίνησης των ζώων και μορφών. Σε κάποιες περιπτώσεις αξιοποιούσαν μοναδικά τις φυσικές καμπύλες των τοίχων του σπηλαίου για να δημιουργήσουν και την τρισδιάστατη αίσθηση των θεμάτων τους. Ιστορικοί τέχνης και καλλιτέχνες έχουν διαχρονικά εκθειάσει τις τοιχογραφίες με πιο χαρακτηριστική τη διάσημη φράση «*Μετά την Αλταμίρα όλη η τέχνη είναι παρακμή και ξεπεσμός*» η οποία αποδίδεται στον Πάμπλο Πικάσο.

Η νέα έρευνα

Τόσο οι χρονολογήσεις που είχαν γίνει στο παρελθόν όσο και η υψηλής ποιότητας τεχνική και αισθητική των τοιχογραφιών έδειχναν ότι δημιουργός τους ήταν ο σύγχρονος άνθρωπος, ο Homo sapiens. Οι μελέτες υποδείκνυαν επίσης ότι οι τοιχογραφίες δεν έγιναν από έναν καλλιτέχνη αλλά από πολλούς, στη διάρκεια πολλών χιλιάδων ετών.

Ερευνητές οκτώ ευρωπαϊκών πανεπιστημίων και ερευνητικών ινστιτούτων πήραν δείγματα από τις τοιχογραφίες και τις ανέλυσαν με μια νέα τεχνική, χρησιμοποιώντας ως βάση το ραδιενεργό ουράνιο. Τα αποτελέσματά τους, τα οποία δημοσεύθηκαν στην επιθεώρηση «Science», δείχνουν ότι πολλές

από αυτές είναι πολύ παλαιότερες από ό,τι νομίζαμε ως σήμερα: ορισμένες έχουν ηλικία 25 χιλιάδων ετών, κάποιες έχουν ηλικία 35 χιλιάδων ετών ενώ άλλες – και συγκεκριμένα οι κόκκινοι «δίσκοι» που βρίσκονται στο σπήλαιο Ελ Καστίγιο – έχουν ηλικία τουλάχιστον 40.800 χιλιάδων ετών.

Οι ερευνητές αναφέρουν ότι η νέα χρονολόγηση καθιστά τις τοιχογραφίες του Ελ Καστίγιο κατά 4.000 χρόνια παλαιότερες, αναδεικνύοντάς τες «στο αρχαιότερο γνωστό έργο τέχνης στην Ευρώπη». Με δεδομένο δε ότι η νέα χρονολόγηση συμπίπτει ακριβώς με την εμφάνιση του σύγχρονου ανθρώπου στην ήπερό μας υποστηρίζουν ότι δημιουργοί τους ήταν μάλλον οι Νεάντερταλ.

Λύση στο μυστήριο

Η θεωρία τους δίνει απάντηση και σε ένα από τα ανθρωπολογικά μυστήρια που απασχολεί τους επιστήμονες. Ο Homo sapiens έφτασε στην Ευρώπη από την Αφρική, αλλά μέχρι σήμερα δεν έχει εντοπιστεί στην αφρικανική ήπειρο κανένα δείγμα τοιχογραφίας.

Αντίθετα στην Ευρώπη ο σύγχρονος άνθρωπος επέδειξε έντονη καλλιτεχνική δραστηριότητα και ζωγράφιζε τα σπήλαια όπου ζούσε. Οι ειδικοί που έκαναν τη νέα μελέτη εκτιμούν ότι πιθανώς ο σύγχρονος άνθρωπος έμαθε την τέχνη της ζωγραφικής από τους Νεάντερταλ. Κανείς βεβαίως, όπως επισημαίνουν άλλοι επιστήμονες, δεν μπορεί να αποκλείσει το ενδεχόμενο οι τοιχογραφίες του Ελ Καστίγιο να έγιναν από τους πρώτους Homo sapiens που έφρασαν στην ευρωπαϊκή ήπειρο.

Θοδωρής Λαΐνας

Πηγή/φωτό: Το Βήμα